

معیارهای انتخاب مجله مناسب برای چاپ مقالات علمی

دکتر محسن یزدانی

دانشکده علوم پزشکی تربت جام

بهار ۱۴۰۲

چرا و چگونه باید یک مقاله خوب بنویسیم؟

در پاسخ به چرایی این سوال می توان گفت یکی از جذاب ترین و هیجان انگیزترین بخش های یک کار پژوهشی، انتشار نتایج بصورت یک مقاله علمی و سهیم شدن در زنجیره علم است. هنگامی که مقاله شما چاپ می شود، در دسترس پژوهشگران از سراسر دنیا قرار خواهد گرفت و بعد از چاپ، درواقع مقاله شما بیانگر شخصیت علمی شما و کیفیت کار شماست. به عبارت دیگر نویسندگان یک مقاله، بعد از چاپ مقاله شان مورد قضاوت قرار خواهند گرفت که آیا این مقاله از نظر علمی و نگارشی از سطح و کیفیت بالایی برخوردار است یا خیر؟ بنابراین برای داشتن اعتبار و شخصیت علمی می بایست در نگارش و چاپ مقالات دقت بسیاری نمود.

در پاسخ به قسمت دوم سوال و چگونگی نوشتن یک مقاله خوب، ذکر این نکته مهم است که برای نوشتن یک مقاله خوب در ابتدا شما باید یک خواننده خوب (مقالات) باشید. شما می بایست به عنوان یک پژوهشگر مقالات معتبر، جدید و مرتبط با حوزه پژوهش خودتان را خیلی خوب و با دقت بخوانید.

یکی از فواید این کار این است که شما در قسمت رفرنس ها و منابع مقالات می توانید با لیستی از مجلاتی که مقالات مشابه پژوهش شما را قبلا چاپ کرده اند، آشنا شوید. درواقع این لیستی از مجلاتی خواهد بود که پتانسیل چاپ مقاله شما را نیز خواهند داشت.

سوال) حالا از بین این لیست مجلات، کدام مجله مناسب کار شما خواهد بود؟ چه معیارهایی برای انتخاب مجله مناسب وجود دارد؟

در پاسخ به این سوال، نکات و معیارهای زیر قابل ذکر خواهند بود:

۱) ضریب تاثیر (Impact Factor) یا IF:

ایمپکت فاکتور یک عدد است که این عدد معیاری از میانگین استنادها به مقالات منتشر شده در یک مجله می باشد و عبارت است از تقسیم تعداد کل استنادها در یک دوره ۲ ساله بر تعداد کل مقالات چاپ شده در مجله در همان دوره ۲ ساله و عدد حاصله را ایمپکت فاکتور یا ضریب تاثیر مجله می نامند. در واقع مفهوم این عدد این است که مقالات یک مجله به چه میزان مورد استناد قرار گرفته اند و بالاتر بودن ایمپکت فاکتور یک مجله نسبت به یک مجله دیگر به این معناست که به طور میانگین مقالات منتشر شده در آن مجله بیشتر مورد ارجاع مقالات دیگر قرار گرفته اند. به طور کلی می توان گفت مجلات با ایمپکت فاکتور بالاتر، اعتبار بیشتری را دارا می باشند.

۲) ایندکس یا نمایه مجله:

یکی دیگر از نکات مهم در انتخاب مجله برای چاپ مقاله بررسی ایندکس و نمایه مجله است. در همان صفحه اول مجلات قسمتی وجود دارد به نام Indexing که نشان می دهد این مجله در چه پایگاه هایی نمایه می شود به عنوان مثال ISI, PubMed, Scopus و سایر موارد. که شما بسته به محتوای نتایج کار خود می توانید انتخاب کنید که آیا برای این ایندکس مناسب هست یا خیر.

۳) پولی یا رایگان بودن مجله:

از معیارهای دیگر برای انتخاب مجله مناسب، هزینه مربوط به چاپ مقاله در مجله می‌باشد. اگر بخواهیم مقاله به صورت رایگان در اختیار همگان و بدون هیچگونه محدودیتی قرار گیرد که اصطلاحاً open access نامیده می‌شود باید هزینه چاپ مقاله (Publication fee) توسط نویسندگان پرداخت شود. در این حالت پس از پذیرش مقاله، در هنگام پر کردن فرم‌های مربوط به چاپ مقاله در آن مجله، گزینه open access را انتخاب می‌نمایید. از آنجا که اینگونه مقالات به صورت رایگان در اختیار همه قرار می‌گیرد، تعداد ارجاعات به آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. به این معنی که افراد بیشتری از این مقاله استفاده می‌کنند و در مقاله خود ارجاع می‌دهند.

۴) Acceptance rate یا نرخ پذیرش:

یکی دیگر از معیارهای انتخاب مجله نرخ پذیرش مقاله می‌باشد. منظور از درصد پذیرش مقاله، نسبت تعداد کل مقالات پذیرش شده به تعداد کل مقالات ارسالی به یک مجله است. برای مثال اگر برای مجله‌ای تاکنون ۱۰۰۰ مقاله ارسال شده و ۱۵۰ مقاله از آنها مورد پذیرش قرار گرفته شده است، میتوان گفت نرخ پذیرش آن مجله از زمانی که فعالیت می‌کند تا کنون ۱۵ درصد بوده است. بنابراین هرچه نرخ پذیرش بیشتر باشد، احتمال پذیرش بالاتر است.

۵) مقاله در فرایند داوری قرار گیرد:

داوری هم‌تا یا Peer Review به معنی کنترل کیفی مقالات آکادمیک می‌باشد. در یک توصیف مختصر می‌توان گفت که داوری هم‌تا سازوکاری رسمی است که از طریق آن آثار آکادمیک توسط پژوهشگران و صاحب‌نظران همان رشته به دقت بررسی می‌شود. در واقع Peer Review به عنوان یک سیستم نظارتی و داوری علمی است که به ادیتورهای مجله کمک می‌کند تا ارزش و اعتبار مقالات ارسالی به آنها را دریابند. بنابراین حتماً دقت شود که مقاله به مجلاتی ارسال شود که دارای فرایند داوری می‌باشد به این دلیل که مجلات نامعتبر و جعلی بدون فرایند داوری اقدام به چاپ مقالات می‌نمایند.

۶) بررسی زمان داوری، چاپ مقاله و روش انتشار:

چقدر زمان دارید؟ مجلات مختلف با سرعت‌های متفاوت منتشر می‌شوند. روند کاری برخی از آنها بسیار سریع است و در مدت کوتاهی درباره مقاله شما نظر می‌دهند. اما برخی روند کاری کندتری دارند و معمولاً مدت زمان بیشتری طول می‌کشد تا نظرشان را در مورد کار شما اعلام کنند. سوال بعدی این است که پس از پایان مراحل داوری و پذیرش مقاله، چقدر طول می‌کشد تا مقاله شما به صورت مکتوب یا آنلاین منتشر شود؟ برخی از مجلات دسترسی فوری دارند، یعنی به محض پذیرفته شدن مقاله، آن را به صورت آنلاین به نمایش می‌گذارند. اما این روند در برخی از ژورنال‌ها چند هفته طول می‌کشد. بنابراین با توجه به زمانی که در اختیار دارید می‌بایست به این نکته دقت کنید. برای اینکه به سرعت کاری مجلات مختلف پی ببرید، می‌توانید به تاریخ مقالات منتشر شده در شماره‌های اخیر مجله نگاهی بیندازید. به زمان بین ارسال و پذیرش مقاله و انتشار آن نگاه کنید تا به درک درستی در این زمینه برسید. به یاد داشته باشید که هر چه تعداد شماره‌های چاپ شده مجله در طی سال بیشتر باشد، احتمال پذیرش مقاله‌تان بالاتر می‌رود و مدت زمان بررسی و داوری کمتر خواهد شد.

۷) بررسی اعضای هیئت تحریریه:

اعتبار علمی داوران، اعضای هیئت تحریریه و یا سردبیر، به مجله نیز اعتبار می‌بخشد. معمولاً اعضای هیئت تحریریه مجله‌های معتبر افرادی صاحب نام و در حوزه خود صاحب نظر هستند، بنابراین توجه به موقعیت علمی اعضای هیئت تحریریه و سردبیر هر مجله می‌تواند امکان قضاوتی کلی در خصوص محتوای آن را هم فراهم آورد. برای مثال آن دسته از مجلاتی که سردبیر و یا شورای سردبیر شناخته شده‌ای داشته باشند، مسلماً داوران قوی با تخصص زیاد را جهت داوری مقالات انتخاب می‌کنند و به دنبال آن نیز داوری مقالات با روند اصولی تر و علمی تر انجام می‌گیرد.

۸) عمومی یا تخصصی بودن مجله:

اگر مجله عمومی باشد یعنی مقالات رشته‌های مختلف در آن به چاپ می‌رسد. در این گونه مجلات مخاطبان تخصصی و مربوط به یک رشته خاص نیستند، بنابراین مقالات چاپ شده در این نوع مجلات کمتر توسط مخاطبان تخصصی دیده شده و کمتر به عنوان رفرنس مورد استفاده قرار می‌گیرند، ولی اگر مجله تخصصی باشد یعنی مقالات در یک حیطه مخصوص پذیرش و چاپ می‌شوند. در این گونه مجلات مخاطبان تخصصی می‌باشند و مقاله شما بیشتر به عنوان منبع و رفرنس مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

۹) معتبر بودن مجله:

در واقع مهمترین قسمت انتخاب یک مجله، معتبر بودن آن می‌باشد. برای بررسی کردن این موضوع که آیا یک مجله معتبر می‌باشد یا خیر، روش‌ها و سایت‌های مختلفی وجود دارد ولی در حیطه علوم پزشکی می‌توان از سامانه معرفی مجلات نامعتبر و جعلی وزارت بهداشت استفاده نمود. اگر نام مجله‌ای در این سامانه وجود داشت قطعاً آن مجله نامعتبر و جعلی خواهد بود ولی اگر نام مجله‌ای در این سامانه وجود نداشت، باز هم به طور قطع نمی‌توان گفت که این مجله معتبر است. برای اینکه متوجه بشویم یک مجله معتبر است باید از سامانه منبع یاب وزارت بهداشت استفاده کنیم.

۱۰) استفاده از سایت‌ها و ابزارهای آنلاین انتخاب مجله:

معمولاً پایگاه‌های علمی ابزارهایی دارند که مرتبط‌ترین نشریات علمی با حیطه موضوعی مقاله را در اختیار شما قرار می‌دهند. برای مثال، اگر می‌خواهید در یکی از مجلات مربوط به الزویر (Elsevier) مجله‌ای پیدا کنید می‌توانید از ژورنال فایندر (Journal Finder) استفاده کنید. این موتور جستجو مبتنی بر کلمات کلیدی و خلاصه مقالات است و می‌توانید با بارگذاری خلاصه مقاله خود بهترین مجلات پیشنهادی را برای چاپ مقاله پیدا کنید. برای اینکار به آدرس <https://journalfinder.elsevier.com> مراجعه می‌کنید. پس از وارد نمودن عنوان مقاله، خلاصه مقاله، واژگان کلیدی و انتخاب فیلد موضوعی و کلیک روی سرچ می‌توانید مجلاتی را مشاهده کنید که براین اساس به شما پیشنهاد می‌شود. با کلیک روی هر کدام از مجلات پیشنهادی، می‌توانید مجله مورد نظر را از نظر مناسب بودن براساس معیارهای ذکر شده انتخاب نمایید.

مجلات چاپ شده به وسیله انتشارات اشپرینگر جزو باکیفیت‌ترین مجلات دنیا محسوب می‌شوند. اگر تمایل دارید که یک مجله مناسب در بین مجلات اشپرینگر پیدا کنید باید از ژورنال فایندر اشپرینگر (<https://journalsuggester.springer.com>) استفاده کنید. در این صفحه نیز شما باید چکیده مقاله خود را وارد کنید تا مجلات مرتبط به شما معرفی شود. این ابزار امکاناتی نظیر انتخاب مجله با ضریب تأثیر یا بدون آن و همچنین open access بودن مجله را به شما می‌دهد. همچنین ضریب تأثیر و دوره چاپ مجله نیز (ماهانه، فصلنامه و ...) به شما ارائه می‌گردد.

* توجه به راهنمای نویسندگان

یکی از نکات مهم پس از انتخاب مجله مناسب و قبل از ارسال مقاله به آن مجله، مراجعه و مطالعه دقیق راهنمای نویسندگان می‌باشد. یکی از دلایل عدم پذیرش مقالات در مجلات این است که نویسندگان چارچوب و قواعد مربوط به مجله را رعایت نمی‌کنند که باعث می‌شود در بررسی اولیه یا ریجکت شود و یا باید مجدداً مقاله را پس از اصلاح و رعایت چارچوب مجله، ارسال نمود که در هر دو صورت باعث هدر رفتن زمان می‌شود. بنابراین به عنوان یک نکته ضروری بخاطر داشته باشید که حتماً فرمت مقاله مطابق با دستورالعمل مجله باشد.